حزب دموکرات کوردستان ئێران به زاری کوردیی خواروو پەخشی کەی

www.kurdistanmedia.com

شمارەی ١١ سێشەممە ٥ی خەزانی ٢٧٢٦ - ٢٧ی ئۆکتۆبری ٢٠٢٦

وەدەس هاوردنێ ماف نەسەوەیی گەل کورد لە چوارچوی ئیرانیگ دموکراتیک و فدراڵ

ئرادەی کوردانەمان بانانیگ ڕووشن ڤەدی تیەرێد

قەڵەمیگ لە سەنگەر

وە ئاگاداری خەڵق موبارز کوردستان رەسنیمن ک مانگنامەی زاگروس، لە لایەن حزب دموکرات کوردستان ئێران، ئامادە و چاپ کریەی لە بوارەیل: سیاسی، کۆمەڵایەتی، فەرهەنگی و...، ئەڕای وەهاز کردن و ڕەو ایت سازی لە ڕووی ڕاسی و تاوناگان و وەرەو پیشبردنێ کۆمەڵگای کوردەواری.

وە خوەشیەو حزب دموکرات کوردستان جوور حزب مودرنیگ ک خوەی لە وەر ایـوەرێ گشتێ پرسەگان لە سەر ایەسەرێ کوردستان وە مەسئول زانێد، ئەڕای جاری تەرک پیشڕەوی و کارامەیی خوەی نیشان داس وە پەخش مانگنامەی زاگروس، ک تایبەتە وە زاراوەیلێ باشوور ڕووژهەڵات(لەکی،لوڕی، کەلهوڕی، فەیلی و...).

ئی مانگنامە تەنیا یەی کـردەوەی فەرهەنگی نییە، بەڵکە شێوازیگە لە موبارزە و حەقخوازی و بەرزبوین دەنگ کورد جوور هەمیشە و قەلەمیگ ک ڕاسییەگان تیەرێدە بان لاپەڕە و وە کوردی نەڕای کوردستان نویسێد.

مانگنامەیگ ک تاریخ دیاری کەی،گوفتمان و ئەدەبیات کوردی کەیدە بەڵگە و سەنەد ئەڕای ئمڕووژو بابان، تا هەر کوردیگ لە کوردستان وە تایبەت لە لوڕستان، کرماشان، ئیلام و هەمەدان لە ڕێ ئی قەڵەمە ، داخوازی خوەی و نوڕینی وە کۆمەڵگا بارێدە بان لاپەڕە.قەیەمیگە نەڕای ئاگایی بەخشین وزانیاری، هویرمان کوردی و مان وژبان خوەمان جوور ئنسانیگ ک لەی سەردەمە تو اید ئازد بژیەی و ئازادانە هویر و زانیاری و باوەڕی خوەی بکەیدە بەڵگە.

قەیەمیگ لە راسای وە هازێ کردنێ زوان و ئەدەبیات کوردی و تەقەلاییگ ئەڕای وەرفروان کردنێ وشەنامەی فەرهەنگی و زوانی کوردی.

قەڵەمیگ ک ئیسکە لە ناو سەنگەرپڕلە هازوزەینیگ پڕلە هویرئەڕای سەربەرزی و سەرکەفتن کوردستان و کورد تەقەلا کەی.

بەرزو بڵێن بوود بەیداخ ڕەنگین وڵاتمان

قەڵەم حەقخوازی هەرمانا

دەستەی نویسەرەیلێ مانگنامەی زاگروس

٣٠ سەردەوای ١٤٠٤ خوەری

پەیام کاک مستەفا هجری وەبوونەی جەژن خاونکار

کاک مستەفا هجری، سکرتێر گشتیی حیزبی دموکراتی کوردستان ئێران، وەبوونەی جەژن خاونکار پەیامێک بڵاو کردەو.

مەتن پەیامەگەی وەیجووڕەسە:

جەژن خاونکارلە هاونیشتمانیەیل یاری بمارک بوود!

وەبوونەی جەژن خاونکار، پیرووزبایی لە گشت باوەڕمەندیل ئایین یاری وەتایوەت هاونیشتمانەیل هەنین و خوەشەویست یارسانیمان لە ڕووژهەڵات کوردستان کەم.

هاونیشتمانەیل یاری لە چەندین دەیەی وەرین فرەجار وەگەرد زوڵم و زوور و سیاسەت دوچەوەکیی نایینی ڕقوەڕق بینەسەو. هەروەیجووڕە ئەڕا وەڕێوەبردن مەراسمەیل نایینییان تۆش گرفت و وەربەست بوون و لەلایەن دەسەڵاتدارەیل ئێران و نیروو و دەزگایەیل ئەمنییەتییەو سووکاتی وە باوەڕوکولتووریان کریەد.

کوردستان گشت وەخت شوون و ماوای هاوژیانی پێکهاتە و نایینەیل جیاواز بییە و هەروەیجووڕیشە پایار مەنید.

باوەڕمەندەیل ئایین یاری لە ڕووژهەڵات کوردستان زەمانێگ بوونە خاون نازادیی نایینی خوەیان کە مەسەڵەی نەتەوەیل ئێران لە چوارچوو نزامێگ فدراڵ و سکوولار چارەسەر بوود و کوردستانیەیل بتو انن وەدۆرلە دەخاڵەت کەسەیل تەرەک، قەرارلەسەر نایین، کولتوور، زوان، ڕێوڕەسم و دابونەریت خوەیان بپارێزن.

جارێ تەرە وە مدوو جەژن خاونکارپیرووزبایی لە گشت هاونیشتمانیەیل یاری کەم.

وە ئومید ئەوڕووژە لە کوردستانێگ ئازاد، ئازادانە مەراسم و جەژنەیل پیرووز خوەیان بەڕیا بکەن.

مستەفا هجری
سکرتێرگشتیی حیزب دموکراتی کوردستانی ئێران
٢٩ ڕەزبەری ١٤٠٥

ئرادەی دیاری

پژمان شەریعەتی

ڕەسین وە حقوق ئنسانی و ئازادیەیل بنەوایی و پیشکەفتن، وە بی لەوەر چەو گردن ناسنامەی گشتی و وە ڕەسمی ناسین ئرادەی سیاسی ملەتەگان، گیچەڵ ساختاری دروس کەی. پرس کوردستان نەتوینیمن تەنیا جوور داخوازی فەرهەنگی، زوانی یا کۆمەڵایەتی بز انیمن، بەڵکە لەی پرسە هەق دیاری کردن سەرنوشت، ناسنامەی نەتەوەیی ئەڕای دیاری کردن بانان سیاسی خاڵەیل سەرەکی و بنەو ایێن.

وەهازکردن هویەت کوردی و ئرادەی گشتی کوردستانی، زەروورەتیگە ئەڕای دروس کردنی بانانیگ ک بەر ئەساس ئازادی، کرامەت ئنسانی و عدالەت سیاسی. وەختیگ توینیم کردەوەی کاری داشتویمن ک لە بوار نەتەوەیی خوەمان خاس بناسیمن و مەنافع هاویەش خوەمان تەعریف کردویمن و لە بارەی ئایندەی دڵخواز، ئرادەی سیاسی ناگاهانە و سازمانی فورم بگرێد. شناس نەتەوەیی تەنیا میراتیگ تاریخی و مەبریگ فەرهەنگی نییە، بەڵکە سەرچەوەی مەشروعیەت سیاسی و هاودەنگی کۆمەڵایەتیە.

زوان، هویرمان دیروکی، فەرهەنگ هاویەش، ناسنامە دیاری کەن، ئەما زەمانیگ ڕەنگ دەنەو ک سازمانی وە ماف گشتی دفاع بکریەد، پەس کورد بیێن تەنیا پەیوەندی قەمی و فەرهەنگی نییە و بایەد وە پەی وەڕپرسیارەتی گشتی، ئاگاهی شەهروەندی و داخوازی هاویەش ئەڕای دیاری کردن چارەنوس بوو.

ماف نەتەوەیی پیش شەرتیگە ئەڕای چارەسەری پرس کوردستان، نە ئمتیازتگ ک دەسەڵات وە شێوەی کاتی ئەڕای مەسلەحەت سیاسی وەکاری بووەی یا لەوەرچەو نەگرێدەی.بانان ڕووشن ئەڕای کوردستان زەمانیگ ڤەدی تیەی ک شناس نەتەوەیی ، هاویەشی کۆمەڵایەتی،نەهادسازی دموکراتیک بەشیگ بوو لە ئرادەی سیاسی.

ئرادەی نەتەوەیی وەختیگ بووەد هازیگ تاریخی ک لە ئەساس هاویەش بچووەد بانتر و لە فورم بەرنامەیگ سیاسی خوەی نیشان بییەی و بەردەوام لە شوون داخوازییەگان خوەی بوو، کورد بیێن لەی باسە تەنیا نیشاندان هاویەشی لە ملەتیگ نییە، بەڵکە پابەندی سیاسی و ئەخلاقیە ئەڕای هویەت، پاوەگەزدان ئەڕای کرامەت ئنسانی و بەشداری ناگاهانە ئەڕای دیاری کردن بانان کوردستان.

دێژەی بابەتی:

کوردەڵ قە ڕووژهەڵات نامڕاس پڕئاشو (بەش دووەم)

✍ئەمروولە

یەکێ ئەژپەلەل شکل گرتن ئی شوناس نووە هەسە حەوزە چاکسازیەل(اصلاحات). کورد "کوومەڵگەی عەقڵی" وژقە دەوڕکوردستان کەڵینگ (کوردستان مەزن) بنیات ناسا کە چوار ناوەندێ هەس، هەرکامان نۆنەرایەتی ناوچە جیاوازێکە مەکەن. " باکور"، قە باکوروباشووروباشووری ڕووژهەڵات تورکیە، کەڵینگ ترین وسیاسی ترین پێهاتەی کوردستانە ونزیکەی ١٥ ملیۆن کەس جەماوەرێ هەس؛

ڕووژهەڵات، قە ڕووژاوا وباکوری ڕووژاوای ئێران، قە ڕۆژهەڵاتی جەماوەر قەگەرد نزیکەی ٧.٥ ملیۆن کەس پەیکەری دوێەم کوردستانە نەمان کەمترین دەسەڵات سیاسێ هەس؛ باشور، قە باکوری عێراق نزیکترین ناوچەی کوردستانە قە سەرقەخۆێی و ژمارەی جەماوەرێ نزیکەی شەش ملیۆن و ٥٠٠ هەزار کەسە؛ ڕووژاوا، قە باکور و باکوری ڕووژهەڵات سوریە، نووترین پەیکەر کوردستانە کە ژمارەی جەماوەرێ نزیکەی ٢ ملیۆن و ٥٠٠ هەزار کەسە کە جوور دامەزراوەێ سیاسی سەرهیزداسا.

یەکێ مودێل کوردستان کەڵینگ گشتگیرە؛ ماو قەگەرد ئی ڕاستیە سەلماندێا ک کتاوەل دەرسی ئایلەل کورد قە سوریە نە نەخشەێ نەژڕووژاوا؛ بەڵکو نەژ کوردستان کەڵینگ نیشانە مەێ کە قە ساڵ ١٩٤٥ کێشریایە.

نەژڕۆ سیاسیا پێشهاتەل ڕووژهەڵات نامڕاس ک قە کوتایی ساڵ ٢٠١٠ دەست قەرن کریا؛ ماشە چێیک چەکانا ک ماونام بنینە قەهارکوردی.

ئی جمشتە دەسکەت دوپڕۆسەی هامزەمان بی ک یەکترەکیان یارمەتیە مێا: ڕمیاین دەوڵەت-نەتەوەل هڵال ناوادان (عێراق و سوریە) و سەرهەڵدان بازیگەر غەیر دەوڵەتیەل؛ک یەکێ نەژنان کوومەڵگال کوردیێن و قە شوون پرکردن قالایی(خلاء) نە دەوڵەت-نەتەوەل ناوەندیە بین. هەر قە نە هاڵیشە؛ ئی بازیگەرغەیر دەوڵەتیە نەڕا سەرکەتن نەژیەکتریش ململانیە مەکردن.

ئی ڕووداوەل ناکوانە نەڕان کورد بیە بنە بەرد لازمێ دیاری جمشتەل نەتەوی زوووردار؛ هێزدار بین ناسیۆنالیزم قە دەرەوەی سنووورەل ملی؛ لاچین مەرزەل جوغر افیای نامجا کوردان چوار قڵاتەکە؛ دەوڵەت سازی قە عێراق و سوریە و شەڕی سەرقەخوێن ناشکارانە کریاێ دژقە حکومەت ناوەندی وداعش پابگرێ.

ئەمان؛ تن و تاف نەتەوەسازی و بنیات نیان دەوڵەت قە هەر ناوچەیکا پەیوەندی دار بیە قەگەرد:" گرنگی ئابوری و ستراتێژی راهبردی هەر پارچە نەژ کوردستان؛ هامسەنگی زوور قە نامجا بازیگەر غەیر دەوڵەتیە و دەوڵەت- نەتەوەی حاکم؛ پەیوەندی نامجا حکومەت و بازیگەرغەیر دەوڵەتیە قەگەرد کوومەڵگەی جهانی یا نیاشتێ پەیوەندی و نەژکول گرنگترهێزو یەکگرتن ناسیونالیزم کوردی ئ بەراورد قەگەرد ناسیونالیزمی دەوڵەت دەسەڵاتدار". قەی تەرزە کوردستان ئ عێراق و کوردستان ئ ئێران هەرکامان قە یەک سەرئی ڕادە مەنیشن.

کوردستان عێراق: گام نیاین قەرێ سەرقەخوێی؟

کوردستان عێراق ک قە سەرەتا سەدەی بیست و یەک بیە نیمچە دەوڵەتێ، پێشکەفتەترین ونەژباوەت سیاسی سامان گرتن ترین بەش کوردستان کەڵینگە.

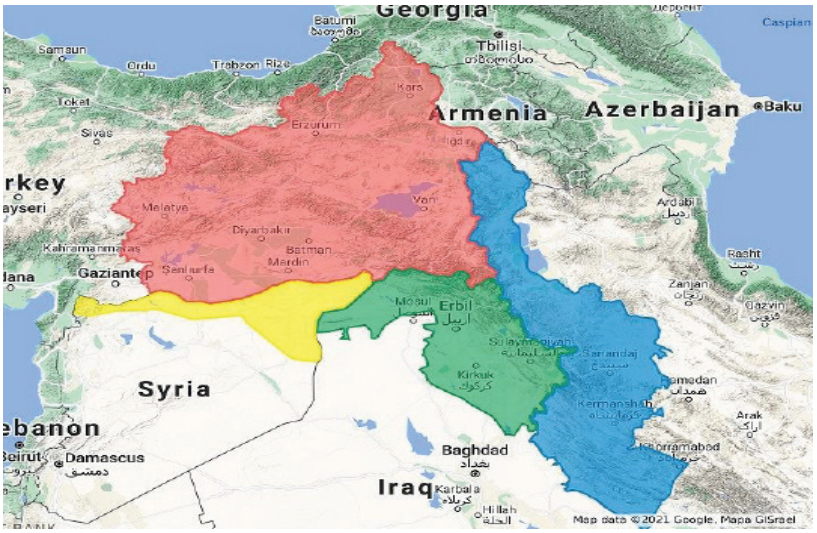
نەی دامەزراوە KRI نام هەرێم کوردستان عێراقە کە وژ شرووقەێ نەژ دەوڵەت کوردستانە؛ کول تایبەتمەندیەل قڵاتێ سەرقەخوی دێرێ. هەرێم کوردستان دەوڵەتێ سەرقەخو نەژبەغدایە(حکومەت هەرێم کوردستان یا هەرێم کوردستان)هەروەها پەڵەمان وژێ هەس، ک هەڵبژاردنەێ جیا نەژهەڵبژاردنەل گشتی عێراق نەنجامە ماوا. یەکێترنەژبااڵەل سەرەکی وگرینگ دەسەڵات هەرێم کوردستان هێز پێشمەرگەیە ک نەژڕێخراوێ چریکی گوەڕیاسا قەرێ هێزێ نزامی کاریگەر و یەک خشت.

حکومەت سەر وژێ کوردستان عێراق پایتەخت تایبەت وژێ هەس؛ هەولێر. سروودێ نەتەوەیی جیا و نەوڕووژڕووژێ نەتەوەیی جیا؛ ک کولان جیاوازە قەگەرد عێراق.

قە هەمان شێقە کورد عێراق پەرچەم وژدێرێ ک قە گشت شووێ نەژکوردستان هیزە مەگرێ وقە سەرنیشانەی سەربازەل پێشمەرگە دیاریە.

ئاڵای عێراق قە هەرێم کوردستان نزیک قە نەبوونە و تەنیا قە چەند شوون جوور فروکەخانە هەولێر ماو بۆنێێ. یەکێ تر نەژ نیشانەل سەروژ بوون؛ زوان کوردیە ک زووان ڕەسمی هەرێم کوردستانە و قە شووەل ئێداری و مێدیا و مەدرەسە و زانستگال قەکارە مەچوو.

دو فڕۆکەخانەی هەولێر و سلێمانی کە قە ساڵان قەردەست دورستکریانە؛ پلەێ نەژ نازادی هاتن چین و پەیوەندی سەروژ قەگەرد دونیای دەر مەقەخشێ هەرێم

کوردستان، نەڕا هەرێێ ک دەستپەڕەس قە ناونازادێ نیە، سەرمایە گرانێ نەڕا مەنن قە ژمارە مای.

کۆمپانیەل نەفتی نێودەوڵەتی ک قە عێراق دومای سەدام هڵماتان هاوردە سەرکوردستان؛ نە تەنیا بینە یارمەتیکەرپەڕەدان قە بەش نەفتا؛ بەڵکو بینە پشتگیرکورد قە دژحکومەتەلان. قەگشتی ٤٧ کۆمپانی نەژ ١٧ قڵات قە هەرێم کوردستان چالاک بین.

قە بوونە یە کۆمپانیەل نەفتی ئەمریکایی جوورئێسۆن مۆبیل، قەگەرد بەرژەوەندی هامبەش قە کوردستان؛ فشاریان هایشتە سەرحکومەت ئەمریکا نەڕان پشتیو انی قە کورد. هەمیش نەفت نامرازسەرەکی بی نەڕان ناسانکاری نزیکی نانکارا و هەولێر. هێڵ لۆلە نەفتی کوردی-تورکی ک قە مانگ مێ ٢٠١٤ کەتە ڕێ و جیا نەژ بەغدا کارە مەکێ؛ نموونەێ نەژیانەسە.

قە ناستێ ترا هۆشیاری نەتەوەیی کورد قە بوونە سیستم پەروەردە فرە قە هێزترا بی ک قە سالەل ڕەونەق ئابووری(٢٠٠٣-٨) شکوفا بیا. ئی سیستمە بە تەمامی جیا نەژ سیستم پەروەردە و پرۆگرامەل دەرسی عێر اقە.١٤ گشت کتاوەل دەرسی قە زو انی کوردیە؛ هانە دی جو انەل کورد بەرچەپ نەسل پێشین نە زوان عەرەبیە مەزانن ونە نەژنەفوستفادە مەکەن.

قە هەمان شێقە ڕووح وڕەو ایەت کتاوەل دەرسی جەخت قەسەرکوردستان وکوومەڵگای کوردی و مێژوو و کولتوورکوردستان دێرێ تا نەقەی گرنگی قە عێراق وعەرەب بەێ.

شیرکوکورمانج باوەڕمەندە "کتاوەل مێژووی هەرێم کوردستان پەیامێ سیاسی سەرەکی دێرێن ک کورد جوور گرووهێ نەتەوەیی قە نام جەهان دەوڵەت- نەتەوەل؛ ماف دیاری کردن چارەی نۆس وخاون حکومەت تایبەت وژبینێ هەس".

شۆڕشێ تر، قە سیستم خوێندن بااڵ ڕوویدا ک قەبوونە نەقە؛ قە سەرنامارووزارەت خوێندن بااڵ وتوێژینەوە قە نام هەرێم کوردستان زیاترنەژ٢٨ زانستگا هەن کە ١٤یان زانستگا شەخسیە.

ئی دەستکەتەلە کوردستان عێراق کردیەسە جێگای شانازی و نێلهام نەڕان گشت کوردەل و مۆدێڵ ک هەقەجەس لانێکەم قە سەرناستی گشتی پەیڕەوی قەرن بکرێ. ئی دەستکەتەلە هەنێ چەمگیرتر دیاریا ماون ک بایژیمە فیرکەمترنەژسێ دەهە پێش کورد قە عێراق نەژلایەن ڕژێم بەعسی سەدامە کەتوویە جێ پەلای پەلێ.

ئی دەستکەتەلە چوو سەرەنجام گرتا؟

هەرێم کوردستان عێراق چ خاڵ باشێ نسبەت قە پارچەل ترکوردستان داشتێ و چ مشتومڕەڵ هەسە قەر ئی مەنتەقە؟

ڕێگا سەرهەڵدان نیمچە دەوڵەت کورد قە هەرێم کوردستان پێچاوپێچ و درێژبی و نزیکەی هەشتا ساڵ درێژە داشتێ. ئی ڕێگایە هالیپا تەمام نێقیە. سەرکەتن هەرێم کوردستان قە فاکتورەل جوراجور ژیۆپۆلیتیک و کوومەڵایەتی- ئابووری گرێ واردێە.

یەکەم هەقەجەس ناماژە بووا قە سیاسەتەل نادیار بەریتانیا بەرامبەر قە کورد قە ساڵانی سەرەتای دامازراندن حکومەت عێراق؛ هەنێ وادە سەروژی داوێێ کورد و دوماجار دایترژێر. نیگل قانون زوو انەل خۆجێێە هەت، ک جووری نەژ سەرقەخوێی فەرهەنگی مەقەخشیا کورد ک کوردەل تونستن قە کوتایی پارێزگاری بەریتانیا، ئ ساڵ ١٩٣٢ قەدەستێ بارن. نەگەرچێ ئی قانونە قە تەمام وکەمال جێێەجێ نەکریا؛ نەمان پێشینەێ دورستکرد ک هۆچ حکومەتێ قە عێر اقا نمەتوونستێ بایژتێە پشت گوش.

فاکتورێ گرنگ ک قە پارچەل ترکوردستانا نامادە نێقی؛ سەرقەخوێی سیاسی بی ک قە ساڵ ١٩٧٠ نەژلای حکومەت بەعسی عێراق دریاوی قە کوردا. بەعسیەل کەمترنەژ دوو ساڵ دوما دەسەڵات قەدەست گرتن نەڕان نەرم کردن کورد نە کارە تاکتیکییانە نەنجاما دان. نامانێ نەو انە قەی کارە تاکتیکییە؛ قەخت خڕین بی تا حکومەت بەعس کۆنترۆڵی تەمام وکاریگەرانەی قەدەست بارێ. ئی نیمچە سەرقەخوییە دومای پەنج ساڵ لادرا؛ نەمان زەمینەی خودموختاری ڕاستین کورد قە ساڵان بانان نامادە کردا.

دیرۆک کۆمەڵەی ژ-ک. کۆمار کوردستان و ڕۆڵ کەڵوڕەگان

ئیقبال سەفەری

دوای ئەوەیکە ناوداڕەیل کورد لە ناوچەی موکریان لە ساڵ ١٣٢٠ سازمان "کۆمەڵەی ژیانەوەی کورد" دامەزرێنن و چالاکی خۆیان ئەڕای وەدەس هاوردنێ ماف کورد دەسوەپێکەن. ئی ڕێکخراوە پەل کیشێد ئەڕای ناوچەیل خوار ڕووژهەڵات کوردستان، لەیبارە میرزا عەبدوڵا مودەبر(ناسریای وە ناغا گەوراکەڵوڕ(کەڵهور) خوەی ڕەسڵێدە شار موهاباد وەگەردێ بەشیگ لە چالاکەیل ئەوسا نیشێد و لەو دانیشتنە جوور وەڕبرس گشتی تەشکیلات کۆمەڵای ژ-ک لە شار و ناوچەیل و سنە، کرماشان،ئیلام و لوڕستان دیاری کرێەی. وەختیگ ناقاگەورا هەڵەوگەردێدەو ئەڕای کرماشان، چالاکیەگانێ کۆمەڵەی ژ-ک وەڕەو مەسیریگ نوو چوود و لەی ڕاسا چەندین کەس لە چالاکەیل سیاسی و تەشکیلاتی، دەس کەنە چالاکی ک یەکیگ وەو کەسەیلە میرزا ئبراهیم خان نادرپە ک بووده جیگر میرزا مودەبر و لە کرماشان، پشتکوە و لوڕستان کارەیل سازمانی وەڕێەو بەید و سەڕپەڕەستی کارەگان کەی.

دوەم کەس مامۆستا سەی تاهر هاشمی ک بووده دەبیر کۆمەڵەی ژ-ک لە شار کرماشان، سێەم کەسایەتی ڕەشید باجەڵانە ک وەکیل دادگوستەڕی بییە، جوور مەسئول بەش باشوور لە خانەقین دیاری کرێەید هەڕلە بەغدا تا کرماشان. چوارم کەس یەدوڵا ڕزاییە ک لە بوار سیاسی ناوداڕە و بووده وەڕبرس پەیوەندییەگان ئیڵ کەڵهور.

وەیجووڕە کۆمەڵەی ژ-ک وە مدووی فکر و باوەڕ نەتەوەیی لە ماوەی کوڵیگ تویێد هویرمان نستقلال خوازی لەو ناوچە وەروڵاو بکەید و تەشکیلاتەگان چالاکی وەڕچەویگ داشتووون.وە دامەرزانن حزب دموکرات کوردستان ئی چالاکیەیلە وە شێوازیگ پەل کوتن ک ئرتبات دایم لەبەین موهاباد و کرماشان و ناوچەیل تڕەک شێوازیگ تاییەت وەخوەیەوگرێد.

جووڕیگ ک لە وەخت دامەرزان کۆمارکوردستان، میرزا عەبدوڵا مودەبر و بر ایمخان نادری خوەیان ڕەسنە موهاباد و لە دامەرزانن کۆمار چالاکانە بەشداری کەن. وە دامەرزانن کۆمارکوردستان میرزا مودەبرتیەیدێنەونەڕای کرماشان و میرزا بر ایمیش بووده موشاورسەڕۆک کۆمارکوردستان پیشەوا قازی موهەمەد.

میرزا بر ایم جیا لە یەکێ بووده موشاور پیشەوا، دەڕەجەی سەهەنگی لە سپای مللی کوردستان دربیەده پێ، وە سرنجدان وە ئەوەیکە زوانەیل فەرانسەوی،ئنگلیسی و عەڕەوی خاس زانستێە، لە وزارەت فەهەنگ کارکردێە و بابەت ئەڕای ڕووژنامەی کوردستان نویساس یا تەرجومە کردێە، وە تایبەت لە مەجەلەی کوێستان چەندین بابەت لەسەرسەلاهەدین ئەیووبی نویسێد.لەباەری چاپەمەنیەگان سەردەم کۆمار، میرزا بر ایم پیشنیاردامەرزانن وبەخش کردنێ گوفارژیان دەیدە کاروەدەسەیل کۆمار ک وەداخەووە دەسوەپێکردنێ شەڕلە لایەن دەوڵەت ئیران هەڵامات بردنەسەرکۆمار ئازەربایجان،جیوەجی نیەکرییەد.

هەرلەو دووخە میرزا بر ایم بووده خاون ئمتیاز مەجەلەی دەنگ کورد وە سەردەبیری سەی عوبەیدوڵا ئەیوبیان، ک لە ئاخرین شوماری باس لە ڕمیانێ کۆمارکوردستان کەد.لە ڕاسای نویسین وە زاراوەی کوردی خوارین، یەدوڵا ڕزایی ک ئەوسا لە شار گیەڵان بییە، لە گوفارگەڵاوێژبابەت نویسانێە لە شعروشیکاری ئەدەبی.

وە دەسنیشان کردنێ ئەوسەنەدەیل تاریخییە ئەڕامان کەفێدەودەرک کەڵهورەگان لە کۆمەڵەی ژ-ک وکۆمارکوردستان ڕۆڵ وەرچەویگ داشتنە. ئەڵبەت نەبایەد لە یادمان بچوود ک ئەو ناوچەیلە لەو سەردەمە چالاکی خوەیان داشتنە ک لەژێرکونترول هاوپەیمانیل کورد و کۆمارکوردستان نەبوو.

ناسین بر ایم خان نادری کەڵهور:

ئبراهیم نادری لە ساڵ ١٢٦٠ خوەڕی لە شارکرماشان لە دانگ بوو، تا دەیرستان لە کرماشان خوەنێد وئەڕای دریژەدان وە خوەنین چووده وڵات فەرانسە.

دوای خوەنین حقوق لە فەرانسە، بووده ئەندام لە لۆژیون فەرانسە و ئەڕای مەودایگ کوڵ بووده نوستاد دانشکەدەی ئەفسەڕی تڕان.لە گەڕمەی شەڕجەهانی دوەم هەڵەوگەردێدە کرماشان وەگەرد میرزا عەبدوڵای مودەبربوونە ئەندام کۆمەڵەی ژ-ک.

دوای ڕمیان کۆمارکوردستان وەگەرد چەن هامڕێ خوەی ک یەکیگیان سەی عەوبەیدوڵا ئەیوبیان بیە گیریەن و دوساڵ لە زندان پاڵەوی بەند کرێەن. وەختیگ ئازاد بووکەفێدە ژیر نەزەرکاروەدەسەیل دەوڵەتە وئی دووخە ئەڕای سەختە ولە ژیرفشارلە ساڵ ١٣٢٩ لە ڕێ باشوورکوردستان، چووده وڵات سوریە وک ئەووەختە فەرانسەویەگان فەیسەڵ یەکم هاوردنەسە سەرکار.

لەورە لە لایەن حەسەن زەعیم برازلی، کەسایەتی ناسیای ئەوسەردەمە لە ژیر نەزەرفەرانسە پیشوازی وەڵێ کەن. ساڵ ١٣٣٠ ک سوریە لە پاشایی بووده جومهوری، بر ایمخان لە ڕێ حەسەن زەعیم بووده ئەفسەرمەسئول هێزئاسمانی سوریە وتا سەرلەشکەڕی لە سپای سوریە پلەی بەرزەوبوود.

بر ایم خان ل وە ئەندیشەی کۆمەڵەی ژ-ک پەروەردە کرباێو، وەورەیش دەس نیەنێدە بان دەس ولە ڕێ هاوڕێ ونەفسەرەیل کورد لە سپای سوریە، ئومید کەفێدە دڵ وفشارخەنە بان دەوڵەت سوریە ئەڕای دفاع لە حەق کورد ونەتیجەیگ نیەگرن.

لە تەقەلاییگ تڕەک وەگەرد هامڕەیڵێ لە سپای سوریە لە ساڵ ١٣٣٥ تەرح کودتای لەشکەڕی ڕشن ئەڕای ڕمانن دەوڵەت سوریە ، ک یەپش وەرجە ئەویکە جیوەجی بوو لە ڕێ ئتلاعات فەرانسە ناشکرا بوود و هەو اپەیماگەی بر ایم خان نادری خەنە خاور و ئەڕای هەمیشە مألاوایی لە کورد و کوردستان کەی. وەیجووڕە وە داخەو ئەو ڕۆڵەی دیاری کرماشان و ملەت کورد، بی ناونیشان مینێد و نە تەنیا ئەڕای کورد، ئەڕای خەڵق ناوچەگەیش وە نەناسریایی باروبەنەی خەی بەسێد و چوود سەفەریگ بی هەڵەوگەردیان.

جەشن خاونکار لە کتاوخانەی کوردی دەرەدرێژ وەڕێەوچی

وە پیشوازی بنەماڵەی شەهیدەیل موجتەبا و مەیسەم وەیسی، مەراسم نوو عەید وە بوونەی جەشن خاونکارلە کتاوخانەی دەرەدرێژوەڕێەوچی. هاووڵاتییەیل و چالاکەیل فەرهەنگی ئەڕای یاد کردن و پاڵپشتی لە چالاکیەیل شەهید موجتەبا وشەهید مەیسەم و بنەماڵەیان و دریژەدان وە ڕێ شەهیدەیل کورد لە کتاوخانەی دەرەدرێژ ک وە هەمەت و ئرادەی ئی دو شەهید سەربەرزە، پەیمان نووکردن.

لە لای تڕیش ئەڕای زنێ هیشتن فەرهەنگ و ئایین کوردەواری و پاڵپشتی لە هاووڵاتییەل یارسان و بەردەوامی کتاوخانەی کوردی دەرەدرێژ جوور بنەوایگ ئەڕای پارێز لە فەرهەنگ کوردی بەشداری کردن.

نەبوونێگ ک هەرجار سارۆ دەیرێتەوکەی

ژیار جهانفەرد

یە ساڵان فرەیگە لە ناو قەفەسەیگ تەنیام. گاجارێگ سارۆ دەرم تیەرێد ولیم هۆردەو بوود. باوجی ساڵێگ دوو سێ جار فرەتر نیەکەیدەمە سەر. زووڕم لەی نەوڕووز وەنەو نەوڕووز بەیدەمە وەرنەیو انەگە و وە دەسماڵ تەڕێگ شاڵ و قەشاوم دەی. هەرجار ئ کارە کەی، کەفێدە هۆزڕووژێ ک وە چ بەدبەختی و نەداربێگ بۆە خاوەن ئیمە، وە دەیان جار هەر لە ناو ئ دااڵنە، تڵپەی وەپاوەڕمیانێ ئەژنەوم و حس کەم سەرێ بۆەسە لەتەکەوڕێگ ئڕا زایەڵەی ئ دەنگەیلە ک یەیدەنە وە لاوە ڕمننەی. ئێجارە خوازێ هەڵسێ و جەسەی هەمگیر نییە، دەس دەیدە گەز و خوازێ هێزێگ بەیدە خوەی، دەس لە ژێرێ چوود و دوجارە موزایکەگان داگرێ. ئەمانێ تەنیا دڵخوەشێ لە وەخت دەنگەودان ئەو تەقەی ئاخرە وئ ڕمیانەیل گوڕانە، یەسە ک لەی مانگەیل دۆاییە، فرەتر پەنا تیەرێدە لای من و ئەسر و بێدەرەتانێ، هۆزدەوبۆنەیل بێدەنگێ وە پیم، داگەردیانێگە ک لە ناو چەوێ دۆنم.

یە ساڵان فرەیگە ئەگەر قسەیش نیەکەی، ئەمانێ من لە نووڕێ ڕەسمەو. ئەویش لەیوا پ هاتێیە، جارجاریش کەس وە دیارمانەو نییە، نیشێدە قسە کردن وەڵما، ئەگەر کەسێگیش گووش بتەکێ، لیمان ک نیەڕەسێدەو. تەنیا هەردوانمان زانیمن چە تۆشیمن و تا ڕادەیگیش من فرەتر گووش تەکنم. ئەگەر کەسێگ لە جی ئیمە نەود، دروویگە بۆشێ لیدان ڕەسمەو. کەسێگ نییە بۆشێدە پێیان کام ئەوڕەسین؟ ئەوڕەسینێگ ک - پشت پا داین- لە هۆزدانەوچوود و کەفینە شوون ئەو چشتە ک لەیوا ئیمە خسە ئ ڕووژا.

ڕووژنییە ک سارۆوە چارەی خوەی فکر نەکەی، ڕووژنییە سەر خوەی لە قەی پەتێگ نەژێ، ڕووژ نییە ک وە گولە نەنەیدە ناو کەپووڵ خوەیەو، ڕووژ نییە نەچوودە دکان و جفت- جفت کەوش نەسێ، ڕووژ نییە ک منااڵەونەود و وەل منااڵەیلا تووپان نەکەی، ڕووژنییە...

دۆای هەفت ساڵ هێمانێگ ئڕای عادیەونەۆە. کیەردێگ تا وە مێشتگ چێەسە قورگێیا، هەرجارفرەترمێشتگەگەیشێ لە قورگێ چوودەو ناو، هەناسێ سوار بوود و وە دەم پەلەپرتییەوهەلای شێرئاوەگە کەی. لە هۆزمانەیل خوەشێ ک وەل منا بۆ، یەکێگیان ڕووژێگ بۆک لە مەرزچیمنەوژێر. هەرجاردەرم تیەرێد ومینەی ئەولفەگەم کەی. ئ ئێوارانە هەنای لە بان وەرنەیو انەگە وە دەسێیەو بۆم، دەس کردە باسکردن. ئەوبەشێگ لە گیانێ ومنیش هاولفەگە...

ئاخرین جارێگ ک سارۆ تواس لە ئەو دیما بایدەو، فرە تەقەلا کردم نوای بگرم، ئەمانێ چە تێدەو بان دەس من بێگیان؟! من باس و دەمەتەقەی ئەو مینەیلە ژنەفتم. یە فرە ساڵ بۆ ک لە مکوڵ بۆن. فرەیگێیان دەیربیەوبۆن و بڕێگێیان هەر زۆ کار و وەزیفەی خوەیان وە سەرەنجام ڕەسانبۆن. ئەمانێ زووڕمێیان لە شوون خوەیان بۆن و ئڕا ڕووژ تەنگ خوەیان نەوشارتبۆن. ئەو ئێواران ئاخرە ک سارۆ ڕێ ئڕا مەنەڵی، نزیکەی نیم سات لە لای مەیدان مینەگە شەکەتی دەکرد. من فرەیگ لە باس و هەڕەشە و گوڕەشەیل مەیدان مینەیل مەتووژنەفتم:

«نەقرار بوو لە لای خودا، نەیلیم دی وە بەرزەک بانان دەربچ. بڕێگ لە نیمە چێن یا وە کام ڕەسین یا ناکام، ئەمانێ زوورممان هێمانێ لە بن خاک مایمنە وسااڵ وە ساڵ خوەڵ و خاک فرەترێگ بانمان گرێ. تا کەی بایەس ئیمە وەگەڵ چەوەڕێ بۆمن و نیوە هەر دەنک دەنک باین؟ کار نیمە وە ئیوە بەنە. ئیوە هەر تیەین، ئڕا زۆتر ئ کارە نیەکەین تا نیمەیش کەم چەوەنووڕی بکیشیمن؟»

یەک ترێیان لەوڵاوە کردەوجواو:

«هاتێ ڕووژێگ بای لە بن خاک بخنکیەیمن و دی وە هەدەف نەڕەسیمن!»

«ئڕا لەیوا نۆشی؟ مەگەر هەرچ لە ئیمە خوەی تەقانیەسەو، چە قومیایە یا چە بۆەسە خوەرداش ئیمە؟»

«یە فرە جارە وە بێزن ئیمە و خاوەنەیل ئیمە، چوود وە نەو دیما. مەر هەدەف ئیمە چشتێگ بێجگە نافاز ئ وڵاتەسە؟»

لەیوا دەنگەیل فرەیگ لە ناو مەیدانەیل مەتوو هاتە گووشما. هەرجارگیاندارێگ، بەسەزو انێگ وە لایانا ڕەی بۆ، لە خەو چەن ساڵە هەڵسان و هەلای قاچ قولێیان کردن.

فکرەیل دنیا ڕشیابۆنە ناوسەرسارۆ: «تا کەی من بایەس وە دزییەوبچم تا کەسێگ ک لە تخم باوگم ولە زگ دااڵگمە، بۆنم؟ چ دنیای هەوەنتەیگە؟ من تا کەی بایەس وە چرچ و لەرزەوە ئ مەرزە بنمەو پشت سەر! خودا ئڕا بەدکارێ نەسازێ، ئمجا پاسپورت وە دەرد چە خوەی، وەختێ نیەتۆنید پێیەوبچی سەردان مااڵ خوەیشکد بکەی! خودا کەی چوودەوژێرئ گەپە؟ نەوسا کەی ئ ژێرخەت وژۆەر خەتە بۆە؟ ئەما ئێرنگە چوە؟؟ م بایس وە هزار خووف و ڕکیانەوساڵێگ دوساڵ جارێگ بچم تا مااڵ کەسوکارم!...»

لێڵە زەوی گرتبۆ، سارۆ وە هەێ دیین مااڵ خوەیشکەو هەڵسا نەو پا. لۆت من نزیک مێ کرد، گیان ڕەویا مینا. سارۆ پای هاتە لایا، هاتە وەرا و چێیە پشتا، مینێگ ک لافاولە نەو دۆای مینەیل جیایەوکردبۆ، گیان گرت. سارۆ سکەندەری بردەی و وەلێیا گام گەورایگ هەڵگرت و ڕەی بۆ. لە قسەی مین وە گووش بۆم وەت: «داخ داخانێگمە! ئێجارەیشە بەختم سزیا. سارۆ تنیش ئڕا خوەد فڵنگە کردید و دەرچێدا!»

ئیمە هەردۆرەوکەفتیمن و دەنگ مینیش هەرکزترەوبۆ.

هەنای ڕەسیمنە ژێر خەت، هاڵیە شامکەران بۆ. سارۆ لەی هڕیڤ و سەرمای زمسانە لە دۆرو نزیک شارمەنەڵی تنیشێگ دا. سێ چوارساتێگ لە وەیشت زقم ڕکیا و دگانێ بان دگان نەگرت. هزار چرچ و لەرز لە گیانێ بۆ. لە وەر خوەیەووەت: «پووڕێ ئ جاریشە دەرچم و نەکەفمە دەس شرتە؟»

ئەو شەوە هەر چۆن بۆ خوەی ڕەسانە ماڵ خوەیشکا. وە ڕووژلە ماڵ خوەیشک وخوارز ایل، لە ترس بەدیکردنێ ئەو دەیشت نەیا. تەنیا شەو انە، وەختێ چەودان ک کەسێگ نییە، ئڕا یەگ دەسێگ بڕەسێیدە ناولە ماڵ دانەودەر. ئ جارە دەرو دیوارلە ڵ زوان وازکرد، لە ناو مسراوەگە لە سای خوەی چرچگیاوە و پای هاتەلایا، چشتێ نەمابۆ وە سەرەو بەی لە ناو کاسەی تەوالتەگە. هەنای نیشتە سەر کاسەگە لە وەر خوەیەو وەت: «پووڕێ کەسێگ ڕاپۆرتم داۆد و شەو بان لە ناو جیەگە کەلەپچەم بکەن؟ هامە ناو ژێرخانێگ ک دەر تریش نەیرێ وە پێیەو بدەرچم! ئەگەر بان و بڕشیەنە ئێرە خوو بایس تا ناخر عمر لە زندانەیل بەغدا یا بەسرە بوومەو سەر، باوجی کام ئەوسەر بردن؟ لەو زندانەیلە داڕزیەم و پۆتار بووم. درسە زندانەگانیان وەل زندانەیل لای ئیمەیا جیاوازیێگ نەیرن، وەڵێ خوو من لە زندان خومان بووم لە زوان زندانو انەگان نەڕەسمەو، لانکەمێگ لە زوان زندانییەیل ترڕەسمەو!»

دریژە بۆ لاپەڕەی ٧

ڕژیم ئیسلامی: شووڕش هاوبەش و هاتنەوەی ململانیی ناوەند و کوردستان

کیارەش شەهسەواری

شووڕش ١٣٥٧ (١٩٧٩) تۆبەنسێیا دەرفەتێگ بوود ئڕا دواڕە پێناسەکردن پەیوەندیی ناوەند و کوردستان. هێزە کوردییەگان بەشداری لە ڕۆخان ڕژێم پاشایەتی کردن و بەشێگ لە داواکارییەگانیان لەسەر خوەیوەڕێوەبەڕی، ئیدارەی ناوچەیی، مافە کلتووربیەگان و دابەشکردن دەسەلآت سیاسی بییە. بەلآم، جیاوازیەگان وەگەڕد حکوومەت تازە وە خێڕ ایی جی وەڕەو پەلامار چەکداری. ململانی لەسەرخوەوەڕێوەبەڕی وناسەنتراڵیزەکردن بیە یەکێگ لە تەوەرە سەرەکییەگان ڕۆوەڕۆبۆن نەتەوەگان لە ئێران لە ساڵەییل دۆیاتر لە شووڕش ساڵ ١٣٥٧ . ڕاپۆرتەگان ڕێخراوەی نەتەوە یەکگردییەگان سەوارەت وە پێشێلکردن مافەگان مرۆف لە ئێران جەخت لەسەر توندیی سەرکوت کەمینە نەتەوەیی و ناییینییەگان، لەو انەیشە نەتەوەی کورد کەن. ڕاپورت ساڵ ٢٠٢٤ نۆسینگەی ماف مرۆف نەتەوە یەکگردییەگان باس لە سەرکوت توند و ناپێو انەیی کەمینە نەتەوەیی و ناییینییەگان و نازاردانیر گرووپە سیاسییە کوردییەگان کەیدن. بەشێگ گەورە لە کوردەیل باکوور و ناوەند سونەن و لە کرماشان، لوڕسان و ئیلامیش فرەترشیعە و یارسانن بەلآم کورد سونەیش دێرن. لە پێکهاتەیێگ لێوا، ناسنامەی نەتەوەیی، ناییینی، جوگرافی و چینایەتی کاری کەید کیشەگان لەسەر یەکتر کەلەکە بوون و جوورێگ لە هاوولآیەتیبین نادادپەروەر انەی فرەچێن باریدە نارا وەتایوەت لە ژێر دەسەلآت حکوومەتییگ ک مەزهەبی و شیعەس.

لەیرە خاڵێگ شیکاریی گرنگ هەس: پەهلەوی و ڕژیم ئیسلامی لە ڕۆی ئایدولۆژیا، سیستم یاسایی (قانوونی) و نامرازەگان ڕەو ایەتیپێداین یەک نین. بەلآم لە پەیوەندی وەگەڕد کوردستان، بەردەوامییگ پێکهاتەیی وەدی کردنە، هەردگیان مودێل دەوڵەت ناوەندگەرا (سەنتراڵیزە) وەسەر یەکەییێگ سیاسی کوردی وە دەسەلآت ڕاسکانیی خەڵک هەڵۆژاردنە. جیاوازی لە شێوازو تووندوتووڵیی، ئەی بەردەوامییە لە بەین نیەوەید

٧- شکاف ناوخوەییەگان: ناییئی و مەزهەبی، زار و سیاسەت ناسنامە

کوومەڵگەی کوردیی ڕووژهەلآت یەیدەس نییە. سونئی، شیعە و یارسان؛ سوورانی، کەلهوڕی، کرمانجی، هەورامی، لەکی، لوڕو شێوازەگان تر زو انەو انی و ناوچەیی؛ شارو ناوچە جیاوازەگان، نەزموون کوومەڵایەتی جیاوازیگ دێرن. بین ئەی جیاوازیەیلە سروشتییە. کێشەگە لەوەڕەو دەس وە پێ کەید ک جیاوازیەگان بووەد سنوورێگ سیاسی نەبەزێنراو و ناسنامەی ناوچەیی دژێ ناسنامەییگ وەربڵاوتر(نەتەوەیی) وەکاربگرێبەید.

لە شیکردن ئەی دووخە بایەس لە داوەری بەرێزرییەد: هەر جیاوازیگ مەرج نییە دەرئەنجام «تەفرەقەئەندازیی دەوڵەت» بوود. بەشێگ لەی جیاوازیەییلە میژوویی و کوومەڵایەتین. بەلآم دەوڵەتە تازەگان تۆبەنن لە ڕێی دابەشکاریە کارگێڕییەگان، سیستم پەروەردە، ڕاگەیاندن، ناوناین فەرمی و نیمتیاز دانین جیاواز، بەشێگ لە سنووڕەگان ناسنامە وەهێزتر بکەن. پرسیار زانستی ئەوە نییە ک ئایا گشت جیاوازیەیگان دروسکرپایی هکوومەتن، بەڵکم ئەوەسە ک دەوڵەت چۆ جیاوازیەیگان مودیرەیت وسیاسی کردیە.

٨- لوڕ، لەک و کەڵهوڕ: سنووڕەگان ناسنامە و پێناسەکردن میژوو

پەیوەندیی کرمانج، سووران، لوڕ، لەک و کەلهوڕ یەکێگ لە هەستیارترین بەشەگان باسەگەس. ناسنامەی نەتەوەیی و نەتەو ایەتی بێ خوەبیێناسەکردن تاکەگان و کووەمڵگەگان ناکاملە. بەلآم پیوندە میژوویی و زو انەو انییەگان لە بەین ئی گرووپەیلیشە نیەتۆبەنید پشت گووش بخرێبید. ناو لەک لە سەرچاوە میژوویییە کۆبەنەگان لە پەیوەندی وەگەڕد کوردی بەش دیاریگ لە کورد هاتیە. سەوارەت وە ئیلامیش سەرچاوە میژوویەگان باس لە تێکەڵی هووزە کوردەگان جوور کەلهوڕ، لەک ولوڕکەن.

لە سەرچاوەی ئی ڕو انینە، باوەتە سەرەکییەگەی وتارەگە بڕیاردان کووتایی نیە لەسەرناسنامەی گشت لوڕەگان، بەڵکم لێکوڵینەوە و مینەو انییە لە پروسەی میژوویی وە یەک بڕیان و وە یەک نزیکبۆن ناسنامەگان. ئایا دابەشکاریە پارێزگا و ندارێەگان و پڕۆژەی دەوڵەت-نەتەوەسازیی تازە ڕۆڵ داشتنە لە دوۆگەفتنەوەی بەشێک لە ناوچەگان لوڕ؟ ئایا گووڕانکاریەیگان چەند دەهەی وەڕین لە کرماشان، ئیلام، لوڕسان و ناوچە لەکەگان نیشاندەر پێناسەکردن ناسنامەی کوردییە؟ وەلآم ئی پرسیارە پێویست وە داتای مەیدانی، شیکاریی ڕاگەیاندن، تۆێژینەوەی زو انەو انی و پێداچوونەوەی خوەبیێناسەکردن خەڵک دێربد.

٩- سەرچاوەگان، ناوەند و پەراوێز: نابووڕیی (نقتساد) سیاسیی کوردستان

کێشەی کوردستان تەنیا کێشەی فەرهەنگ و زوان نییە. پەیوەندیی نابووڕیی ناوەند و پەراوێز بەشێگ گرنگ ئی باوەتەسە. پارێزگاگان ڕووژهەلآت (ڕووژئاو ابییەگان ئێران) خاوەن سەرچاوەی ناو، زەوێ کشتوکاڵ، کانزاگان، سنووڕە بازرگانییەگان و لە بڕێگ ناوچەیش سەرچاوەی نەفت و گازن. وەی هاتیشەو، زوورم ئی ناوچەیلە لە سەردەمە جیاوازەگان ڕۆەڕۆی بێکاری، کووچبەڕی و لاوازیی سەرمایەگوزاریی بەرهەمهێنان و تەولید بۆنەسەو.

پرسیار شایان پێو انە نەوەسە: چەن لە سەرچاوە سروشتی، دار ایی وئنسانییەگان ناوچە کوردییەگان چینەسە بەش نابووڕیی نیشتمان وچەن لە داهات وسەرمایەگوزاریی گشتی ئڕا هەمان ناوچە هاتنەسەو؟ چەن دەسەلآت لەسەر ناو، کانزا، ئینێرژی و گەشەپێدان خووجێیی لە خود ناوچەگە هەس؟ بێ وەلآم ژمارەیی ئڕا ئی پرسیارەیلە، دادوەڕیی نەخلاق شۆین شیکاریی نابووڕی گرێدەو.

بەلآم بەڵگەنامە میژوویەگان گووڕانکاریگ گرنگ نیشان دەن. سەردەمێگ کومپانیای نەفت ئڕا چالاکی لە پشتکۆە ناچار بی وە شێوەی ڕاستەوخوو وەگەڕد والیی خوەجێیی ڕێک بکەفێد. هەرچەن دەوڵەت ناوەندیی دۆاتر دەسەلآت والیی لەناو برد؛ بەلآم دەسەلآت سەرچاوەگان نەدربا وە کوومەڵگەی خوەجێیی، بەڵکم وە شێوەیەگ سەرەکی ئڕا ناوەند ناردربا. هەمان تێپەڕین لە «دەسەلآت خوەجێیی نەربێی» ئڕا «خاوەندارێتی و بڕیاردان و ناوەندکرپای دەوڵەتی» یەکێگ لەو باوەتەیلەسە ک بایەس لە نابووڕیی سیاسیی کوردستان وە جدی وەربگیرێبید.

١٠- لە حزبەو ئڕا کوومەڵگەی مەدەنی وڕاگەیانن

بزووتنەوەی کوردیی لە ئێران ئڕا دەهەی دۆرودرێژوە شێوەییگ سەرەکی لە ڕێی حزبە سیاسییەگانەو ناسرباق. ئەی حزبەیلە لە پاراستن ڕێککستن سیاسی، زوان و بیرەوەڕیی میژوویی ڕووڵ گرنگیگ داشتنە، بەلآم کوومەڵگەی نەمرووکوردستان فرە وەربڵاوترە لە پێکهاتەی حزبی. ماموواسا، قوتابی، نۆسەر، هونەرمەند، چالاک ژنان، ڕاگەیانن، تووڕە کوومەڵایەتییەگان و نەنجومەنە فەرهەنگییەگان بەشێگ لە بەرهەمهاوردن ناسنامەی سیاسی گردنەسە سەرشان خوەیان.

ئەی گووڕانکاریە گرنگی ستراتێژیکێگە. بزووتنەوەیەک ک تەنیا وە ڕێخراوە فەرمییەگانەو بەسرباس، وە سەرکوتکردن ئەو ڕێخراوەیلە زیانبار بوودن. بەلآم کاتێک زوان، موسیقی، جلوبەرگ و دڵنگ، جەژن نەوروز، ناونین و بیرەوەڕیی میژوویی بوونە نامراز نیشایندین گشتی ناسنامە، کێشەی کوردی لە ناست ڕێخراوە چووەد ناست کوومەڵگە.

١١- ژینا: گووڕان زوان ناڕەزایەتی و جوگر افیای ناسنامە

گیانلەدەستدانین ژینا نەمینی لە سێپتەمبر ٢٠٢٢ دۆیای دەسوەسەرکردنی لەلایان گەشت نیرشاد، مەوجێگ لە ناڕەزایەتیی لە ئێران هەڵگرسان. دروشم «ژن، ژیان، نازادی» لە بستەڕێگ سیاسی و کومەڵایەتیی کوردییەو هاتە ناو زوان ناڕەزایەتیی سەرتاسەری. ئڕا کوومەڵگەی کورد، گرنگی ئی ڕۆداوە تەنیا لە وەربەڵاوبۆن ناڕەزایەتییەگان نەێ؛ ناو «ژینا» و ڕەگەز کوردیی دروشمەگە، ناسنامەی کوردیی کردە یەکێگ لە ڕەگەزە دیارەگان بزووتنەوەگە.

پێشهاتەگان دۆیای ژینا لە کرماشان، ئیلام، سنە، مەهاباد و ناوچەگان تر نیشان دا ک سنووڕە کۆبەنەگان نیشاندەر ناسنامە لە گووڕانکارین. ڕێوڕەسم نەوروز، پرتاڵ، موسیقی، نالآ و زوان ئڕا بەشێگ لە نەوەی نوو تەنیا ڕەگەز فولکلوری نین؛ بینەسە نامراز ڕاگەیاندن ناسنامە. ئی وتارە ئەی ڕەوتە وە «مەڵەوگەڕیان ناسنامەی کوردی ئڕا فەزای گشتی» ناو بەید. مەبەست نەوە نییە ک ناسنامەی کوردی لە کرماشان یان ئیلام پێشتر لەناو چۆ؛ مەبەست نەوەسە بەشێگ لەوەی لە خێزان، زاراوە، موسیقا و بیرەوەڕیی خوەجەیی بی، نێسە ناشکارتر و سیاسییانەترنیشان دێربەید.

١٢-پاشایەتیخوازی وکێشەی بیرەوەڕیی میژوویی کوردستان

لە باس بانان ئێران، کارگەڕی پاشایەتیخوازی نیەتۆبەنید پشتگووش بکرەفێد.بەلآم هەڵسەنگانن جی پای نەوان لە کوردستان بایەس لەسەر بنەمای داتا بوود و دەستەواژەیێگ جوور«شکست تەمام» بێ ڕاپرسیی باوەڕوەپێکرپای دفا وەڵ نیەکربەید.

ئەوەی کربەید وە دڵنیایی فرەتر بۆشیمن ئەوەسە ک بیرەوەڕیی میژوویی کوردستان وەگەڕد بیرەوەڕیی بەشێگ لە کوومەڵگەی ئێران سەوارەت وە پەهلەوی جیاوازیی دێربد. ئڕا فرەیگ لە کوردەگان، پەهلەوی تەنیا وە مودێرنیزاسیون و دەوڵەتسازیی وە هۆر نیەتیەید؛ سەرکوتکردن دەسەلآتە خوەجێیییەگان، سنووردارکردن زوان، ڕووخان کوومار کوردستان لە مەهاباد و لەسێدارەدراین قازی محەمەدیش بەشێگ لە هەر ئەو بیرەوەرییەنە. تۆێژینەوە تازەگان سەوارەت وە ڕەزا پەهلەویش نیشان دەن کە پڕۆژەی ڕەهبەڕیی ئەو لە ئوپوزسیۆن ئێران ڕۆیوەڕۆی کێشە و دژایەتی جددی بییە.

وەی خاترە، کێشەی سەرەکی ئڕا کوردستان تەنیا هەڵۆژاردن لە بەین ڕژیم ئیسلامی و پاشایەتی نییە. پرسیارە بنەڕەتییەگە ئەوەسە کە هەرهێزێگ لە بانان ئێران چ وەڵامێگ ئڕا دابەشکردن دەسەلآت، خوەیوەڕێوەبەڕی، زوان، سەرچاوەگان و ماف دیاریکردن چارەنوس دێربد. ئەگە وەلآمەگە تەنیا گووڕین کەس یان هێمای دەسەلآتداری لە تهران بوود، کێشە میژوویییەگەی کوردستان هەربەردەوامە

دریژەی بابەت لە
بەش سیەوم لە چاپ بانان....

ئیلام

شۆڕش شەهباز

شایەد باس کردن لە سەر ئیلام فرەوڕایی بوودوو کەسیش نەود کە گوشش بتەکێ لەو حاڵەی کە مەردمەگەی هانەتێ. خوو نیەکریەید لە سەری باس نەکەی و دەمیش بوەسی! دوای ئەوەی حکوومەتی خان والی پشتکۆ نەمەن و دەورەی تازە لە دەسڵات وەناو پەهلەوی هاتە سەرکار لە ئیران، ئیلام بویە بەشێ لە پارێزگای کرماشان کە وە پارێزگای پەنجم ناودەر کرد. وردەوردە فەرماندارى ئیلام بویە پارێزگا. ژیان ئەو سەردەمەی گشت مەردم لە سەرکشتوکاڵ و ئاژەڵداری و ئەوخاوەن کردن میە وبزن ومانگا...بی. ئەی جیاکردنەوە لەو سەردەم سیاسەتی لە پشتی بوی ئەڕا کۆنترۆڵ کردن مەردمەگەی ئەڕا یەگ دەسڵات شووڕیودەو لە سەریان و حکوومەت نەخەنە مەینەت. جیا لەوەیش بڕانی چەند ئێڵ گەورا لە یەک ئەڕا وەگ نەونە خەتەری ئەڕا دەسڵات ناوەندی. هنای لەیوا سیاسەتی لە هویرد بوود دیارە خوو دی هویری لەو نەکردنەو کە ئەی مەردم هەوەجەیان وە ژیان خاسترهەس، سیاسەت دابڕین لە یەک و ناژاوە ساز کردن لە پێش بوی نە ئەوەی مەردم هەناسەی وە ناسوودەیی بکیشن. هە ئەڕا وەیش هەمیشە ئیلام ئمکاناتی وە نسبەت پارێزگایل تڕەک فرە کەمتر بویەو وە ڵالکیان و هەزار منەت و شاواز ئەڕا کپ کردنەوەی دەنگیان چشتی کەم خسنەسەو پێیان. مەردم پارێزگای ئیلام فرەسأڵە خنکیانەو لە هەر بارێگەو. لە دەوران پەهلەوی وەجووڕێ و ئێرنگەیش وە جوور تڕەک. ئەوەگ تویش ئیلام بویەو یەخە وڵ نیکەی ئەوەسە کە دڵسوز نەێری! ئێرنگە تیمەوسەرئەوە کە ئەڕا دڵسوزنەێری وحاڵی ئەی چنەسە. وەل سەر کەفتن ننقلاب لە تەمام ئێران، ئیلام منەجی، مەمەرەگەیشی دیارە چوونکە جەمگای ئیلام جەمگای ئێڵی بی و خوونەواریش لە ناوێ ئەوقەرە باو نەوی. فرە کەم کەسەیل بوین کە چێن وەرەو خوونسن. دیارە کە ئەوەیش خوەی مەمەری داشت کە لەو انە کەم دەسی لە بان گێشتێانە بی. وەلی وەل ناڵشت بوین سیستم دەسڵات لە ناوەند ئێران، هۆیردەهۆیردە ئەوحاڵەت کەمێ خاسترەو بی. وەلی دەرس خوونسن و گەشەی خوونین نیەودە مەمەرێ کە ئیلام لەو ژانە کوینەیە رزگارێ بوود. شەرئێران و عر اقیش چین ترناوبان نەهامەتیەیل مەردم ئیلام. ئیلام بویە ماڵوەن شەڕوتەمام بەربرسەیلێ فارس و لە جیەیل ترئێران دانان. ئەو انەیش هویریانە لای خوەیان بوی و چە نەکردن لە ئیلام کە باس کردن لە سەرێ لەێرە حی نیەودەو. دوای ئەوان ئمجا بڕێ بەربرس ئیلامی هاتنە سەرکارکە ئەو انەیش چقان لە ناوقەوم وکارەی خوەیان و دچەوەکی کردنو ئەوەیش بویە سەبەب وێر انترکردن ئیلام. خاڵ هاوبەش ئەو انەگ لایە بوین کە بوینە بەربرس لە ئیلام وەل یانەی کە خوەمانی بوین ئەوە بوی کە ئیلام خاسترپچاپن و مەردمەگەی بەدبەخت تر بکەن. هەر دوو بڕیان وەکیل دەسڵاتی ناوەندی لە ئێران بوین وفرە تەوقیری لە وەزع مەردمەگەی نەکرد. هەرچەن بڕی چشت کردن کە ئەوەیش ئەڕا گیرفان خوەیان بی وەلی قات هەژار، هەژارترو فرە لە جایڵەیل ئیلام ئەڕا وە دەس خسن لوقەی نان بان گرتنەو وەر ئەڕا شارەیل ترئێران یا لە بەندەریل چێن ئەڕا کارگەری. ئەوەی دیارە تا ئێرنگە ئیلامیش چوی جییەیل تڕەک کوردستان ئێران بایەد فەقیر بوون و حەق ئەوە نیاشتووون لە ئەو ژێرخان خاسەی کە ها ژێرپایان بەشی لەێ بوون. چوونکە ئیلام وە حساو ئامارەیل حکوومەت یەک لە سەد نەفت ودووڵە سەد گازدنیا و نزیکەی پانسەد ملیارتۆن ژێرخان مەدنی دیرێ. ئایا ماڵوەنی وەی هەمگە سەرمایەی ژێرزەویە کە دیرێ، چوین مەردم بایەس فەقیر بوون و جایڵەیڵێ بان حەیدەری بگرنە وەروبچن ئەڕا کارگەری وە شارەیل یا بەندەری ئێران؟ ئەوە پیمان نیشان دەی کە چاوگەی عدالەت دەسڵات یەکسان نیەیەو ئەوەوەکار هاوردن و چەپاوکردن ئەو مەردمەسە کە دیارە بێ خاوەنن و کەس نیەیە بووەد دەنگیان.

ئێرنگە فێشتر مەردم ئەی پارێزگایە لەو ڕەسینەسەو کە چە وە سەریان هاتیە، هان شووڕ ئەوەی ک وەختی خاس بایدە دەسیان تا نیشان بیەن مەنی نارد چەن فەتیر هاتێ! ئەوە دی ئەڕا گشتیان چوی مانگ شەوچواردە دیارە کە دەسڵاتی ناوەندی لە ئێران وەل دەسڵات خوەمانی لە ئێران کە وەکیل و حی وەحی کەرتەواو ئەو چشتانەیە کە ناوەند دەسڵات توای و هاناڕەسێگیان نیەیەونەگەریش دەنگ بکەن، دەنگیان وە گولە جواوە دێرەید، بایەس بچنە تڵەو ئەوەی ک خوەیان لە ناوخوەیان ڕێ بکەفن ولە ناڵشتووڵشتی کە چوی خەوەرهاوەدەیشتەولە ئێران تیەیدە پێش، جار تڕەک نەونە گیسک نەزری. یەیشە کارێگە ک مەردمەگە خوەیان بایەس لە سەری کوکەو بوون و وە یەک دەنگی ئەڕا وەختەگ لە دەسڵات ناوەند قەومیا نەیلن چارەنویسیان هەر ئەو چارە نویسە بوود ک فێشتر لە سەدسأڵە قوڵنجیان بێ کردیەو ناوکیان خسیە. ژانەگە دیارە وەلی دەرمانەگە موهمە کە ئەوەیش ها لای خوەیان وهەوەجە وە ئەوە نەێرێ لە حی ترلە شوونی بگەردن.

دێژەی بابەتی لاپەڕەی ٥

دۆای چەن شەو لە ماڵ خوەیشک و خوارزایل خوداسپاردی کرد. شەو لە سەرمەرزتەقیا مکوڵ ئێر انییەیلا. ئەو شەوە تا وە شەوەکی هەر سەرباز و نزامی بۆ ک لە هاتوچوو بۆن. بان هەر یاڵ و بن هەر دووڵ و گڵاڵێگ وە دەها سەرباز جەلا دابۆن. پەڕدار پەڕ بداتا پەڕێ ڕزانن، باڵدار باڵ بداتا باڵێ. ئیمە لە بن کووڕە ئشکەفتێگ وە ئەو کڕیوە و سەرمای سقان‌سزنەو خوەمان ئەوشارتیمن، وەی همێیە ک تا ڕووژ نەهڵاتێیە ێ سەربازەیلە بچنەو و مەرز بنەیمنەو پشت سەر. سەربازێگ دۆر نزیکمان کرد، خشەیگ لەو نزیکەیلە هات. سەرباز نزیکتڕەوبۆ. هاتە هەفت هەیشت متریمان، تفەنگەی لە زامن دەرهاوردە، سارۆ ڕخ سپارد، تواس هەڵسێد و خوەی بەی ئەو دەس. لە وەرخوەیەووەت: «نە ێ کارە نیەکەم، تاقەت زندان نەیرم. سوو کی قانێ یانە بکەی ک من ئڕا چوە چێمەسەو ژێر... ئەسڵەن قانێ نیەون!» هەر لەو دەمە بۆ ک دەسڕێژێگ گرتە ناو خەیاڵ و دڵەڕاوکێییەیل سارۆوا. سارۆ چەوەیل بەسا ودەس نا دەردەم خوەی. بووڵەی وراژێگ لە باڵ خوارێمانەو هەڵسا. سەرەبازەیل سەدامیش ک لە کرچەی کەو وە خەوەر بۆن، لە سەنگەرەیلێیان هاتنە دەر و هاتن وەرەو نزیک تەقە تفنەگەگە. سەرباز ئێر انی جیوەجی خوەی کیشادەو و لە مەرز دۆرەو کەفت. عر اقییەیل وە نۆرەفکەن دنیا کردنە ڕووژ نیمەروو. سارۆ لەینووا دەس کردە وڕینەکردن: «دی لە دەس یانە نیەدەرچم!» سەربازەیل عراق چێینە بان لەش وراز و فەرماندەگەیان بزەخەنگێ کرد.

شەوەکی خوەربان دا. سەربازەیل هەر لە شووڕ خوەیان بۆن. سارۆ جار تر تماشا کرد و زانس ک ڕێیەگە درس هاتێیە. ئەمانێ دیار بۆ چشتێگ قومیابۆ ک لەیوا شەو تا شەوەکی وریای مەرزەگان کەن. سارۆ دڵنیا بۆ ک وەی ڕووژ گرەکەرە دی نیەود کارێگ بکەی، شان ئڕای نا زەویەوو خەفت. پۆکەیگ کەفتبۆدە چەق کەل ئشکەفتەگە. منیش نیشتمە دەمەتەقە کردن وەگەردێیا:

«یە ئڕا ئێ هەمگەی سەرباز و دەرەجەدارەیلە لەیوا ژاو هڵاتن و خڕ خوەن؟»

«ئیمەیش لە ئیوە بێخەوەرتریمن. یە فرە وەختە لە ئەزرەت یە بۆم ک لە لەش کەسێگ جوور سارۆ نوقما بام، یان هەڵدڕمەی و لەولایەو دەربچم. ئەمانێ سەرم لە لەش وراژێگ گیر کرد ک هیچێگ وە نسیوم نەۆا!»

من هەرچێ وەلێیا وەتم، ئەو هەرباس خوەی کرد.

سارۆ تا نیمەروو لە بن ئشکەفت لەوای تەرم دریژەوبۆد. دۆای نیمەروو لە خەوا هات. سەرما گیانێ داگرتبۆ، وە هەر بەدبەختێگ بۆ نوای پژمەی خوەی گرت. مێز تاو دابۆدە لێ و نەوێرس بچوودەودەر و مێزێگ بکەی.

شەو هڵات. سەربازەیل هەر لە شووڕ خوەیان بۆن. سارۆ تاقەت نەهاورد و کیشا قولا و نیمەیش وە فەرمان ئەو داجمیایمن. سنوور نایمنەو پشت سەر. مەیدان مینێگ ک لە ژۆرتر مەرز بۆ هیشتمنە حی. وە یەیهەو چراخ گەیشت ئێر انییەیل کەفتە بانمان. سارۆ لە کوڵەفسکی کردن هەڵسا ئەو پا و وەگورجێگەو هەڵگەردیاوە وەرەو سەر مەرز. وە ناو گڵاڵا ێ ئاوەکردن، پەلام سەر مەرز بردیمن. سەربازەیل کردنەی تەقە و دەسرێژ. سارۆ لە وەیشت ترسا دو پا داشت، دوان ترقەرت کرد و گەڵتاف گرتە سەرسیم خاردارێگ ک لە نوای بۆ. زانس نزیکەی سەد مترمەنییە تا خوەی دوبارە بتەقنێدە ئشکەفتەگەیا. هەنای نیشتەو، وە بێ ئاگای خوەی، دوجارە چێ لە ناسمان. تەقە و هەڵوەشیانمان وەرەو ناسمان وەل یەکا بۆ. قول چەپ سارۆ لە ناسمان گیژخوارد و من و لەش گەرم سارۆیش لە دۆر نزیک مین ترکەفتبۆمن.

ZAGROS
Publishing by Democratic Party of Iranian Kurdistan
NO: 11 27 october 2026

www.kurdistanmedia.com
info@kurdistanmedia.com
www.kurdch.tv.
Yahsat 1A @ 52.5° East Frequency: 12149
polarization: Vertical -27500 FEc : 3/4

کوردستان، چەک و ئاشتی

عادل مەحموودی

ئەچی ڕۆ یا مانگەدمایینانە باسو نیایرە و چەکی و ئاشتی و بر ایی گەلا و تێکەڵ بیەی چەنیو دژمنە ونەوەیەکاو ئی نیشتمانیە، بیەن بە باسێوە گەرم و میدیای وتۆڕەگلێرگاییەکا و تاوی واچی تاخیات فرێوە ئەچا کەساهە نامێو حێزبایەتی و سیاسەتی و نیشتمانیشا تەنیا دوورۆ ژنیێنە و ئیسە بیێنێ بە دەمڕاسو بەشێوە جە گلێرگای و ئی و اتاهە کاوێژ کەراوە و هیچ هورسەنگنایێوە بنەماییچشا نەکەردەن و مەکەر ایچ پەی هێزی و ئارۆی و سەوای.

فرەو جارا مژنەومێ هەکەر دژمنەکاو گەلو کوردی ماچا کورد عاشقو چەکین و جەنگاوەرێوە قارەمانا و ئەچی قسە جۆراوجۆرا چنا باڵاشرە، خەڵکێوە ساوێلکەو نا ئاگایچ بە شانازیوە ئی و اتاهە دووەبارە کەراوە و پەسەنش کەرا و ئەجۆشا بەڕاسیچ پاسەنە و تاخیات وێچش چەکێوەش مڎا دەسۆ و مڎاش گژێو ئێڎ و ئەویرە، دژمنەکاو ئی نیشتمانیەە وێشا فرە خاس ز انا هەکەر چە دەسدرێژیێوە نا ئەنز انانەشا کەردەن سەرو ئی خاک و نەتەوەیە و چننە ڕابەرێشا سەرو مێزەو چەنەدو ایۆ ترۆرێ کەردێێ و ونیشا متێێ.

بەڵام ئایا گەلو کوردی عاشقو چەکین؟، یا بۆنەو پارێزیاریو خاکەکەیشۆ چەکش هورگێرتەن نەک بۆنەو وەشەسیاییو چەکیوە.
ئەگەر باری فرە بە شێوێوە سادە چەمێ گێڵنی دلێو وییەرڕەو ئەنز انیرە پەیت گنۆ بەر هەکەر ئەنزان ئەچا ساتون مەژگش یاو انپەنەو تاو انش تەوەنی گێرۆ دەسشۆ یا هێزمێوە هورگێرۆ پەی پارێزنایو ئا چیوا هەکەر هەنو وێشێ جە ئاژەڵ و ئا گیاندارا هەکەرهەوکەشا ئاردێنە پەیشا، ئاوەختە مز انێ جە ئارۆنە گەلوکوردی چی چەکش هورگێرتەن و پەی چێشیش بۆ فرە ساڎە و دوور جە هەرجۆرە شییەوە کەردەیێوە فەلسەفی و تۆمەتبارکەردەیش بە ئا و اتە بێ سەروبەراهە هەکەرکریا بە وارڎمەنیو مەژگە جە هەرمانکەوتەکاو فرێوە جە خەڵکو ئی سەردەمیە.
با پێسە گریمانەش کەرمێ هەکەر کوردستان باخچێوەن و تاقە یانێوەش چەنەن و یانەکەیچ برێوە تەوەروتەوەرداس ونێزێ وهەرچیوێوەتەرهەکەرپەنەوازا پەی پارێزنایو باخچەکەیش، ئی باخچە هەزاران جارێ جەلاو هامسایە چەمچنۆکەکاوە تاڵان کریان و زارۆڵێشا کوشتەن و دەسدرێژیچشا کەردەن سەروژەن و کناچەکاو یانەکەی و چن جارێچ هەر ئی هامسایە بێ شەرەفا یانەکەشا سۆچنان و چیلاوچەولایچۆ فرێوە جە زەمینەکەیشا گێرتەنرە و هەر ڕوێوە یاگێوە پەڕچینەکەیش وێران کەراو بۆلاخەکەیش دزا و ئاژەڵەکاش بەرا و مڎا وەنەو ژەن و زارۆڵەکەیش و هەزاران دەسدرێژیێتەرێچ، ئی یانەیچە پەی پارێزنایو باخ و بۆلاخەکەیش یاوۆ لاو هەرکام جە دزەکا و هامسایە نا ئەنز انەکاش پاچۆشارە و ونیشا مجۆ، هامسایەکا بۆنەو ماڵ و سامانیوە بێبەزیبانە گرچێ کەرا و وێڎارو باخەکەیچ پەی پارێزنایش دەس مەپارێزنۆ، بەڵام هەتا ئارۆ هەردوی ئەچی جەنگینە سەر نەکەوتێێ و نە ئەوێ تاوا تەمەو ئی زەمینە بەپیتەیە برا و نە ئێڎیچ وازمارۆ جە زەمین و یانە و سامانە و بنەیانەکەیش، بەڵام ئارۆ هامسایە چەمچنۆکەکاش ئامێێ ماچا تەوەرو نێزە و چیوەکەیت دەبە ئێمە با بیەێ بە دوێ براڵێ خاسێ پەی یۆتریئ، ئایا ئەگەرئی ڕازێە کریۆ بە فیلمێوە و نیشانەو زارۆڵێوە دریۆ، ئا زارۆڵەهە نیایرەو ئا تەوەرتەوەرداسیە بە هەرمانێوە ژیر انیش ز انۆ یا نا؟، پەنەواز نیا شیکاریێ فەلسەفیێ و ز انشتیێ جۆراوجۆرێش پەی کریا.

چێگەنە سەرتاپاو ئی قسێە هەکەر ماچا چەکەکاتا بنیەیدێرە بەڕاسی تەنیا مەسشا ئانەنە یای ئەشۆم تۆ تەسلیم بی و وێڎ سپاری بە بەئێمە، ئاشتی یانی ئانە هەکەر هەردوی لاێ چەکەکاشا بنیارە ئەگەرتەنیا لایێوە چەک بنیۆرە تەنیا بێدەسەڵات کەردەیو لایێوەن و ئیتر ئاساتە فرە ئاساتەر پڵۆسیۆرە مەتاوێچ مدرامان کەرۆ جە وەر انوەرو ئا دژمنیوە هەکەر هەزاران جارێ دەسدرێژیش کەردەن سەرش و هەرتاوان و خر ابکاریێوەش چەنە ئامان تەناخیش نەکەردەن.
فرە حۆل و نەفاما کەسێوە هەکەر تاوۆ باورکەرۆ ئەپی دژمنە ونەوەیەی هەکەر ئی داواشە چەنە کەرۆ یا هەر جە ڕێخەوە هامدەسێ بیێێ و ئیسە گنۆ بەر پەی دەورو بەریەکاش.

جە ڕاسینە ئێمە ئەگەرباورما پاسنەنە هەکەرکوردستان جە بارو جوگر افیای، زوان، فەرهەنگ و دابونەریتەکاشۆ جیاوازا، ئینە ئانەیاونۆ هەکەر کوردستان وڵاتا و گیریانرە، ئەگەر وڵاتێتەری سپا و هێزشا هەن ئانە ئەشۆم کوردستان دوێ جارێ هێزی جەنگاوەری پۆشتەش بۆ، جارێوە بۆنەو ئنەیۆ هەکەر وڵاتا و جارێوەتەریچ بۆنەو ئانەیۆ هەکەر گیریانرە، ئینە ئیتر هیچ مانایێوەش نییەنە هەکەر باری ئی دووە چەکە وردیلاهە هەکەر هەنێش دەیشا دەسو دژمنیوە و بیدێ بە دوێ براڵێ درۆیینی، چە وڵاتێوە ئاماڎەن پەی ئاشی چەنیو هامسایەکاش سپاکێش هورڕووشکنۆوە و چەکەکاش بڎۆ پەنە؟.
فرەو وڵاتا چەنیو هیچکام جە هامسایەکاشا جەنگشا نیا یا یۆشا دەسدرێزیش نەکەرڎەن سەرو ئەویشا بەڵام ڕۆبەڕۆیچ چەکی زیاتەر مسانا و سپاکێچشا بە هێزتەرە کەرا، ئەگەر ئاشتی بە چەک نیایرەی بێ ئیشیام ئیسە هیچ وەڵاتێوە تاخیات تاقە پێشمەرگێوە و تاقە چەکێوەیچش نەبێ، ئینە تەنیا ساڎەلۆهی یا هامدەسیو دژمنی یاونۆ و هیچیتەر.

ئەگەر بە نیایرەو چەکی ئاشی بەگا ئامایێ ئیشیام ئیسە جە هەرچوار بەشو کوردستانینە ئاشتیێوە بە تەمام مانا فەرمانڕەوا بێ و پاسە هەکەر ماچا وەرگ و مەیە پێوەرە ئاویشا واردێوە چوونکە کەمێ نەبیێێ ئا ڕابەرە بلیمەتاو گەلو کوردی هەکەر سەرو مێزەو ئاشتیوە ونیشا مجیێنە و دژمنیچ هەنگامێوە جە تاو انە قیزەونەکاو وێش نامان دماوە و سڵش نەکەرڎەنۆ.
وەختێو باسو ئاشتی کریۆ ئانە هەکەر دوێ کەسێ یام دوێ وڵاتێ سەرو چیوێوە ناسازگاریۆ با و جەنگشا بۆ، بەڵام ئێمە نیشتمانما دزیان و ئاڎێچ گەرەکشانە ئێمە وازش چەنە بارمێ و هەرجۆر پەنەشا وەشا فەرمانڕەو ایبو وێشا کەرا، ئەچێگەنە ئینە ئیترئاشتی نیا بەڵکەم سەرەرەوستەی و وێ سپار این بە دژمنی.

ئەچی باسنە گەرەکم نیا پەردەچیەونە سەرو بەشەکاوتەرو کوردستانی و تەنیا باسەکەم سەروەرخێزین هەکەرچننە ڕابەرێ قارەمانێ و بەشەرەفێ سەرو مێزەو بە نامێ ئاشتیوە خەڵتانو ونێ کرین و دژمنیچ خوا بە ڕیشو گەلو کوردی دیسان کوشتار و دیسان تاڵان و دیسان دەسدرێژی.
ئەگەر لایێوە وازمەنو ئاشتین و سااڵنێوەن کوشتار و تاڵان و دەسدرێژی کەرۆ ئیسە ئامان ماچۆ چەک بنیەرە، ئینە وەڵێو گرچیێنە سووکایەتین و بێرێزی، ئاشتی ڕاسینە و هەقەتینە ئانەنە هەکەر وەڵێنە ئاڎ جە سەرزەمینەکەو مننە نەک چەک بنیۆرە ئەشۆم چۆڵش کەرۆ و بزیۆرە و داواو چەنەویەردەی کەرۆ جە گەلو کوردی، ڕەنگا ئاوەختە تاوی نامێش بنیەی ئاشتی، ئننا جەڕاسینە هیچ سات بەینو ئی دژمنە درندانە و ئێمەنە ئاشتی بەگا نەێ و هیچ سات تاو انەکاشا وبر مەشاوە و هەڵای فرێوە تاو انێچ هەنێ هەکەر پەناوە کەردێنێشا و هەڵای قینەو ئانیشایچ نامێنە سەرو ئی قینێما.